

Elemente teoretice

1. ROCI și RELIEF

- Relieful major (munți, podișuri, dealuri, câmpii) a luat naștere în 3 moduri principale: orogeneză (încrêțirea scoarței), vulcanism (erupții repetate) și sedimentare (depunere de roci aduse de fluvii în foste mări).
- Relieful mediu sau minor are forme specifice, în funcție de agenții externi care au acționat (râuri, ploi, ghețari, valuri, vânturi etc.) și de rocile pe care au luat naștere.
- Cele mai semnificative forme specifice de relief sunt:
 - a. **Glaciar** – format prin topirea ghețarilor de pe munții de peste 2500 m sau a calotelor glaciare prezente în trecut în jumătatea nordică a Europei. Au rezultat *văi glaciare, morene, circuri și lacuri* (fie pe munții înalți, fie în câmpiile nordice), rocile ce au conservat cel mai bine acest relief fiind șisturile cristaline.
 - b. **Vulcanic** – format prin erupții și acumulări succesive, relieful fiind reprezentat prin *conuri, cratere și platouri*, pe roci precum bazaltul sau granitul.
 - c. **Carstic** – format prin dizolvarea calcarului de către apă, fie în subteran (rezultând *peșteri*) fie la suprafață (cu văi de tip *chei*)
 - d. **Litoral** – format la contactul uscatului cu marea. În funcție de acțiunea valurilor, mareelor sau curenților au rezultat *delte, estuare, lagune, limane, faleze sau plaje*.
 - e. **Fluvial** – format de râuri, ce crează în toate treptele străbătute (munte, podiș, câmpie) *văi, lunci, terase, ostroave, grinduri* etc.
- Vulcanismul activ este prezent în Italia (datorită ciocnirii plăcilor europeană și africană) și Islanda (datorită riftului ce separă plăcile europeană și americană). Aceste zone prezintă și cele mai frecvente seisme.
- Alunecările de teren sunt specifice zonelor cu argile frecvente (podișuri și dealuri), factorii favorizatori fiind: o pantă suficientă pentru alunecare, îndepărtarea vegetației prin defrișări și pășunat (care favorizează impregnarea argilei cu apă de ploaie), lucrări agricole neadecvate, realizarea de drumuri cu versanți neconsolidați, trepidații în scoarță.

2. TIPURI de ȚĂRMURI

În funcție de aspectul țărmului și agenților externi ce l-au modelat, distingem:

- Țărmuri înalte:
 - a. Cu *fiorduri* – văi glaciare foarte adânci și lungi, create prin scurgerea abruptă a ghețarilor scandinavi direct în ocean. Sunt specifice Norvegiei.
 - b. *Dalmatic* – cu insule calcaroase înșirate în lungul țărmului Croației, rezultate după inundarea litoralului după ultima glaciațiune.

- c. Cu *riass* – țărmuri masive supuse mareelor, ce inundă golfurile acestora iar apoi se retrag (Irlanda, M. Britanie, Franța).
- Țărmuri joase:
 - a. Cu *delte* – câmpii în formare la gurile unor fluvii ce se varsă în mări relativ izolate, care nu au maree (M. Neagră, M. Baltică, M. Adriatică).
 - b. Cu *estuare* – guri largi de vărsare ale fluviilor ce ajung în mări/ocean cu maree puternice și nu acumulează sedimente (M. Nordului, Oc. Atlantic).
 - c. Cu *lagune, limane* și bare de nisip – pe țărmurile mărilor cu maree slabe și curenți marini constanți (M. Neagră, M. Baltică).
- *Polderele* sunt terenuri aflate sub nivelul mării în Olanda, fiind drenate de om cu ajutorul morilor de vânt, canalelor și digurilor, utilizate agricol.

3. REGIMUL HIDROLOGIC AL FLUVIILOR

Reprezintă fluctuațiile debitelor (volumul de apă transportat de fluviu) în timpul unui an și de-a lungul cursului său. Factori ce îl determină:

- Regiunile climatice prin care curge fluviul
- Anotimpurile
- Treptele de relief parcurse
- Bazinul hidrografic (suprafața de pe care își adună afluenții)
- Numărul și mărimea afluenților
- Activități umane (baraje, irigații, alimentarea orașelor și industriei etc.)

4. POPULAȚIA

- *Bilanțul natural* este diferența dintre Natalitate și Mortalitate ($B_n = N - M$). Este pozitiv în statele/regiunile mai slab dezvoltate și negativ în statele dezvoltate (datorită educației avansate, mentalității responsabile, preocupării excesive pt. carieră etc.)
- *Bilanțul migratoriu* este diferența dintre Imigranți și Emigranți ($B_m = I - E$). Este pozitiv în statele dezvoltate (imigranții vin pt. salarii mai bune, condiții de trai, oportunități, studii etc.) și negativ în statele mai puțin dezvoltate (în special din est).
- *Densitatea* populației este raportul dintre populație și suprafața pe care aceasta o ocupă ($D = \frac{P}{S}$). Este ridicată în vest (datorită dezvoltării economice și imigrației), în zonele litorale sau în lungul fluviilor, și este scăzută în nord sau în zonele montane (datorită climei reci, pădurilor extinse, lipsei solurilor fertile).
- Structura populației:
 - a. După *limba* vorbită (vezi harta anexată)
 - b. După *religia* majoritară (vezi harta anexată). Între acestea două există o strânsă legătură.

- c. După *etnie*: în fiecare țară există grupuri de populație cu elemente distincte față de majoritate (dialect, religie, tradiții, istorie etc.)
- d. După *vârstă*: pe baza graficului numit "piramida vârstelor" se pot observa grupe de vârste, ce indică eventuala "îmbătrânire a populației" (specifică statelor dezvoltate, datorită natalității reduse și speranței de viață tot mai înaintate). Când grupa tinerilor sub 20 de ani are o pondere mai mică decât a persoanelor peste 60 de ani apar perturbări în piața muncii (fiind nevoie de imigranți), sistemul de asigurări sociale, economie în general.
- e. După *ocupație*: persoanele angajate pot fi ocupate în trei sectoare de activitate: Primar (cei din agricultură), Secundar (cei din industrie și construcții) sau Terțiar (Servicii: educație, sănătate, cultură, administrație, comerț, turism, transporturi).

5. STATELE

- Statele enclavă sunt San Marino și Vatican.
- După 1991 harta politică a Europei a suferit modificări majore, cauzele fiind politice (destrămarea comunismului) sau etnice/religioase:
- Din fostul U.R.S.S. au apărut statele independente Rusia, Ucraina, Moldova, Belarus, Estonia, Letonia, Lituania, Georgia, Armenia, Azerbaidjan etc.
- Din fost Iugoslavia au apărut statele independente Serbia, Croația, Slovenia, Muntenegru, Bosnia și Herțegovina, Macedonia și Kosovo (nerecunoscut de 5 state membre U.E.).
- Din fosta Cehoslovacia s-au separat statele independente Cehia și Slovacia
- Prin unificarea fostelor R.D.G. (Germania comunistă) și R.F.G. (Germania democratică) a rezultat Germania de astăzi.

6. ECONOMIA

- P.I.B.ul (produsul intern brut) este un indicator ce arată totalitatea bunurilor (mobile, imobile, produse, resurse etc.) ale unei țări. Relevanța sa crește când este prezentat per locuitor (cel mai ridicat fiind în Luxemburg, Monaco, Liechtenstein, Norvegia, Elveția, Danemarca și Suedia).
- Fiecare stat are o economie mai mult sau mai puțin dezvoltată, dar structurată astfel:

A. Agricultura

- a. Cultura plantelor (cereale, tehnice, legume, fructe etc.)
- b. Creșterea animalelor (păsări, porcine, ovine, bovine etc.)

B. Industria

- a. Energetică (termo-, hidro-, atomo-, eoliană, solară, geotermală, maremotrică)
- b. Metalurgică (siderurgia, neferoasă, construcții de mașini)
- c. Chimică (petrochimică, clorosodice, îngrășăminte etc.)
- d. Lemnului

- e. Materiale de construcții
- f. Ușoară (alimentară, îmbrăcăminte, încălțăminte etc.)

C. *Transporturile*

- a. Rutiere (șosele, autostrăzi)
- b. Feroviare (căi ferate. Eurotunel Franța-M. Britanie. Mare viteză în Franța, Spania, Germania)
- c. Maritime (Rotterdam cel mai mare port)
- d. Fluviale (Duisburg cel mai mare port)
- e. Aeriene
- f. Speciale (conducte, cabluri, sateliți etc.)

D. *Turismul*

Obiective specifice: cultural-istorice (muzee, castele, clădiri vechi etc.), religioase (catedrale, mănăstiri, pelerinaje etc.), naturale (peșteri, chei, cascade etc.), balneare (băi și cure specifice), sportive (schi, drumeții, competiții etc.), recreative (plaje, croaziere, festivaluri etc.)

E. *Comerțul*

- *Energia* necesară Europei este obținută din combustibili fosili (petrol, cărbuni, gaze – toate fiind poluante), din elemente radioactive (uraniu), din râuri sau surse alternative (vânt, soare, marea, geotermal - nepoluante). A se consulta harta anexată
- *Resursele* pot fi de două feluri:
 - a. De subsol: petrol, gaze, cărbuni, minereuri feroase și neferoase, sare, roci de construcție, ape termale sau minerale etc.
 - b. Naturale: includ resursele de subsol (de mai sus) plus păduri, soluri, râuri și lacuri, vânt, soare etc.
- În orice stat suprafața este divizată după tipuri de utilizări ale terenurilor (*Fondul funciar*):
 - a. Agricole (arabile, pășuni, fânețe, vii și livezi)
 - b. Forestiere (păduri de diverse tipuri)
 - c. Ape (râuri, lacuri, mlaștini)
 - d. Vetre de localități și drumuri
 - e. Alte utilizări (platforme industriale, cariere de piatră, terenuri degradate etc.)